

Abbasi Halifesi Me'mun (813-833) dönemi, İslâm kültür tarihinin en parlak dönemlerindendir. Bu dönemin bir eseri olarak kurulan Beytû'l Hikme (Hikmet Evi) de İslâm dünyasının ilk ilimler akademisi olma unvanına sahiptir. Beytû'l-Hikme'de, dini ilimler yanında, fen ve felsefe ilimleri ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

İslâm âleminde, belirli bir disiplin içerisinde çok sayıda çalışmanın yürütüldüğü ilk ilimler akademisi olması da ayrıca önemlidir. Beytû'l-Hikme, Abbasi halifesi Me'mun döneminin önceki dönemlerden farklılaşarak, ilim ve kültür çalışmalarının zirveye ulaşmasında en önemli paya sahip olan kurumdur.

İslâm kültür tarihinde bilinen ilk yükseköğretim kurumu olan Beytû'l-Hikme, Yuhanna b. Maseveyh'in büyük bir kütüphane yaptırması tavsiyesi üzerine, Harun Reşid tarafından iktidarının son dönemlerinde, kütüphane olarak sarayın bitişiğinde yaptırılmıştır.

Beytû'l-Hikme'nin tabii ihtiyaçların ve bir sürecin neticesinde ortaya çıktığı, İskenderiye ve Cundişapur akademileri örnek alınarak kurulduğu söylenebilir. Zira, Beytû'l-Hikme kuruluncaya kadar eski kültür ve medeniyetlere ait çok sayıda eser Bağdat'a getirilmiş ve sistematik olmasa da birçok eser tercüme edilmiştir.

Eski kültür merkezlerinin İslâm devleti sınırları içerisinde kalmasından sonra gerek halifelerin daveti, gerekse sunulan imkânlar dolayısıyla buralardan çok sayıda yetişmiş insanın Bağdat'a gelip yerleştiği bilinmektedir. Söz konusu alimlerin böyle bir aka-deminin kurulması yönünde çalışmalar yaptıkları, yetkilileri teşvik etmiş olabilecekleri akla gelmektedir. Ayrıca, toplumun başta tıp ve astronomi olmak üzere çeşitli ilim dallarına gittikçe artan bir şekilde ihtiyaç duyması, en azından bu alanlarda kurumsallaşmayı gerekli kılmıştır. Dolayısıyla, Beytû'l Hikme'nin toplumun ihtiyaçları muvacehesinde, süreç içerisinde ortaya çıkan bir kurum olduğu değerlendirilmektedir.

**(Gazi Erdem, Dini Araştırmalar Dergisi, c.16, s.58-64)**